

SOSTEn suositukset sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän kehittämiseksi

Ihmislähtöiset, riittävät, oikea-aikaiset ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut

Johdanto

- Sosiaali- ja terveysalan järjestöt haluavat olla mukana kehittämässä sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää ihmislähtöisemmäksi yhdessä muiden toimijoiden kanssa.
- Sote-järjestöt tarkastelevat palvelujärjestelmää hoitoa, apua ja tukea tarvitsevien ihmisten näkökulmasta. Järjestelmä koostuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoista, jotka yhdessä toimivat ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseksi.
- Sote-palvelujärjestelmän tarkoituksena on taata ihmisille oikeus hyvään ja ihmisarvoiseen elämään molemmilla kansalliskielillä.
- Palveluiden rinnalle tarvitaan uusia vipuvarsia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.
- Riittävät, oikea-aikaiset ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut vahvistavat ihmisten toimintakykyä ja hyvinvoinnin mahdollisuuksia. Tämä luo yhteiskunnallista vakautta esimerkiksi vahvistamalla tasa-arvoa, vähentämällä eriarvoisuutta ja ehkäisemällä ylisukupolvista huono-osaisuutta.
- Mahdollisuuksien ja riskien tasaaminen tukevat yhteiskuntarauhaa sekä vakautta synnyttämällä kansalaisten keskinäistä luottamusta ja luottamusta yhteiskunnan instituutioihin. Hyvinvoiva väestö on myös menestyvän talouden edellytys.

Esityksen rakenne

Suositusten perään sulkuihin tai suosituksia ennen on nimetty vastuutahot:

- Kansallinen
- Hva
- Kunnat
- Julkishallinto
- Järjestöt
- Media
- Ammattilaiset
- Yksittäisiä tahoja (Kela, Sitra)

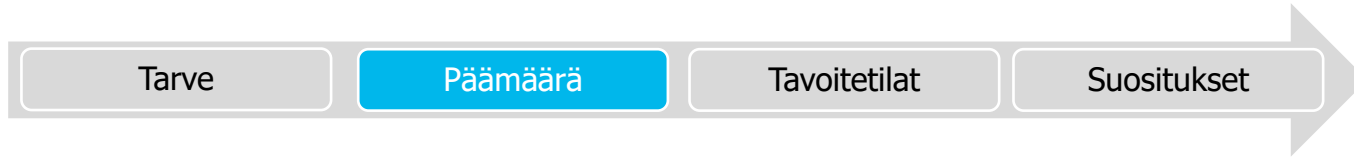
Tarve

Sote-rakennemuutos ei ole pienentänyt hyvinvointi- ja terveyseroja. Palveluiden saatavuudessa on ongelmia ja eroja hyvinvointialueiden välillä:

- Joka neljäs lääkärin vastaanottopalveluja tarvinneista koki, ettei saanut riittävästi palveluja tarpeeseensa nähden. Suomen perusterveydenhuollon saatavuus on yksi Euroopan heikoimmista.
- Erikoissairaanhoidon yli hoitotakuuajan odottaneiden määrä on pysynyt suurena.
- Sosiaalipalveluista saatavuudessa on ongelmia esimerkiksi lastensuojelussa, aikuissosiaalityössä, vammaispalveluissa ja vanhuspalveluissa.

Luottamus palvelujärjestelmän toimivuuteen on heikentynyt selvästi: noin puolet suomalaisista luottaa terveyspalveluihin, vielä harvempi sosiaalipalveluihin.

Kaikki saavat tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveystalvelut. Palvelut ovat saavutettavia, oikea-aikaisia ja riittäviä, esimerkiksi kestoaltaan. Kansalaiset ja heitä edustavat järjestöt pystyvät osallistumaan palveluiden kehittämiseen. Luottamus palvelujärjestelmään on vahvistunut.

Tarve

Päämäärä

Tavoitetilat

Suosituks

Tavoitetilojen teemat

1.

Suunnitelmallinen ja katkeamaton palvelupolku

2.

Kunnioittava kohtaaminen

3.

Kansalaisten tiedonsaanti

4.

Palveluiden maksuttomuus ja kohtuuhintaisuus

5.

Asiakas- ja potilasturvallisuus

6.

Digitaaliset palvelut

7.

Järjestöjen ja kansalaisten osallisuus

1. Suunnitelmallinen ja katkeamaton palvelupolku

Palvelu ja hoito on ihmislähtöistä, oikea-aikaista ja oikeakestoista, suunnitelmallista ja katkeamatonta osana selkeää palvelupolkua. Mukana on myös järjestöjen tukea ja palveluita.

- On otettava valtakunnallisesti käyttöön, etenkin pitkäaikaissairailla ja vanhuksilla, jokin versio oma lääkäri – oma tiimi - ammatinharjoittaja - mallista vuoteen 2030 mennessä. (kansallinen, hva)
- On otettava sosiaalihuollossa käyttöön vastuutyöntekijämalleja, koska työ perustuu vuorovaikutukseen ja usein monenlaisten palveluiden hyödyntämiseen. (hva)
- On tarjottava yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia palveluita – kaikille ei tarjota samaa.
- On rakennettava palvelupolku, eri palveluita ja myös etuuksia sisältävä kokonaisuus, ihmisen, ei hallinnon siilojen tarpeista lähtien. Palveluiden yhteensovittaminen vähentää häiriökysyntää. (hva, kunnat, Kela)
- On vietävä palveluita, myös erityispalveluita ja -osaamista, ihmisten arkiympäristöihin, koteihin, päiväkoteihin, kouluihin. (hva, kunnat, järjestöt)
- On varmistettava järjestöille vakiintunut rooli osana psykososiaalista tukea ja kuntoutusta. (hva, kunnat, järjestöt)

2. Kunnioittava kohtaaminen

Ihmisen kohtaamisen merkitys on kokenut arvonalautuksen.

- On huomioitava yksilö kokonaisena ihmisenä elämäntilanteessaan, hänen taustansa, kulttuurinsa sekä läheisensä. Yhteisen työskentelyn lähtökohdaksi on otettava ihmisen ja hänen verkostonsa voimavarat.
- On varmistettava henkilöstön, etenkin vastuutyöntekijöiden, mahdollisuudet kunnioittavaan ja kiireettömään kohtaamiseen.
- On varmistettava henkilöstön jatkuva koulutus ja osaamisen kehittäminen kunnioittavan kohtaamisen, kulttuurisensitiivisyyden, moninaisuuden ja ennakkoluulojen purkamisen näkökulmasta. (hva, kunnat, järjestöt, ammattilaiset)
- On lisättävä kokemusasiantuntijuuden arvostusta ja monipuolisia käyttömahdollisuuksia. (hva, järjestöt)
- On purettava ennakkoluuloja ja stigmaa erityisesti mielenterveys- ja päihdepalveluissa. (hva, ammattilaiset)
- On vältettävä yleistäisiä ja oletuksia ja tunnistettava rakenteellinen rasismi ja päästävä siitä eroon. (kansallinen, hva, kunnat, ammattilaiset)

3. Kansalaisten tiedonsaanti

Palveluista ja palveluissa viestitään ymmärrettävästi. Viestinnässä on huomioitu ihmisten moninaisuus ja erilaiset tarpeet.

- On parannettava ihmisten tiedonsaantia palvelujärjestelmästä, palveluista ja oikeusturvasta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.
 - On tunnistettava erilaisten ihmisryhmien tarpeet, jotka vaikuttavat tiedonsaantiin ja sen ymmärtämiseen.
 - On kehitettävä viranomaisten kulttuurisensitiivisyyttä ja palvelua eri kielillä.
 - On turvattava saavutettava, matalan kynnyksen neuvonta eri kanavissa, ei vain digitaalisissa.
On turvattava järjestöjen antama neuvonta ja vertaistuki. Niistä on viestittävä osana palvelupolkuja ja julkisia palveluita.
 - On hyödynnettävä kokemustietoa viestimisen kehittämisessä.
- Kaikissa suosituksissa toimijoina julkishallinto kaikilla tasoilla, tukena järjestöt

Tarve

Päämäärä

Tavoitetilat

Suositukset

4. Palveluiden maksuttomuus ja kohtuuhintaisuus

Asiaskasmaksut ja lääkekustannukset eivät estä palveluiden käyttöä.

- On varmistettava, etteivät asiakasmaksut, lääkekustannukset ja asiakkaiden omavastuuosuudet estä tarpeenmukaisten palveluiden ja lääkkeiden saamista.
(kansallinen taso, hyvinvointialueet, Kela)
- Asiaskasmaksusäätelyä tulee muuttaa niin, että se edistää asiakkaan asemaa, oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta.
(kansallinen)

5. Asiakas- ja potilasturvallisuus

Asiakas- ja potilasturvallisuus on sosiaali- ja terveyspalveluissa ennakoivaa, ja virheitä ehkäistään järjestelmällisesti. Palvelut ovat turvallisia ja yhdenvertaisia kaikille. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tarpeet on huomioitu.

- On tunnistettava etenkin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten näkökulmat ja kuultava laajasti asiakkaiden ja potilaiden ääntä. (kansallinen, hvat)
- On yhtenäistettävä valtakunnallisesti sääntelyä ja käytäntöjä - esimerkiksi luotava kokoavaa lainsäädäntöä, kansallisia ohjeistuksia ja toimintamalleja. (kansallinen)
- On parannettava palvelujen turvallisuutta kieli- ja kulttuurivähemmistölle, vammaisille henkilöille sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujille.
- On tutkittava ja arvioitava digitaalisten palveluiden riskejä ja puututtava niihin. (kansallinen, hvat, kunnat, järjestöt)

6. Digitaaliset palvelut

Digitaaliset palvelut ja tekoälyn hyödyntäminen ovat parantaneet palveluiden saatavuutta ja ne helpottavat ihmisten arkea. Muut asiointikanavat ja kohtaamisen mahdollisuudet ovat säilyneet. Digitaalisia palveluita kehitetään yhdessä niiden käyttäjien kanssa.

- On ohjattava eettisesti ja ihmislähtöisesti digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden, mukaan lukien apteekkipalvelut, nopeaa kehitystä. (julkishallinto, järjestöt)
- On kehitettävä digitaalisia palveluja yhdessä käyttäjien ja järjestöjen kanssa. (julkishallinto, järjestöt)
- On varmistettava, että asiakas voi aina valita itselleen sopivimman tavan asioida: häntä ei pakoteta käyttämään digipalveluita. (kansallinen, hvat, kunnat)
- On varmistettava, etteivät esimerkiksi fyysisten palveluiden etäisyys ja aukioloajat estä asiointia. (kansallinen, hvat)
- On hyödynnettävä itsehoidon mobiiliterveysratkaisujen tuottamaa, potilaan keräämää terveys- ja muuta tietoa esimerkiksi pitkäaikaissairauksien hoidossa. Tämä tuo uusia mahdollisuuksia potilaiden ja asiakkaiden osallistumiselle. (kansallinen)

7. Järjestöjen ja kansalaisten osallisuus

Järjestöjen asiantuntemusta ja niiden tukea ja palveluita hyödynnetään niin palveluissa kuin palvelujärjestelmän ja elinolojen kehittämisessä.

Asukkaat ja palveluidenkäyttäjät, myös haavoittuvassa asemassa olevat, pystyvät suoraan eri tavoin osallistumaan kehittämiseen.

- On hyödynnettävä järjestöjen asiantuntemusta ja kokemusta palveluiden kehittämisessä, arvioinnissa ja toteutuksessa. (hva, kunnat, järjestöt)
- On edellytettävä kehittämishankkeissa potilas- tai asiakasedustajan mukanaoloa. (kansallinen, hva)
- On otettava osana rakenteellisen sosiaalityön kehittämistä järjestöt, muut alueen toimijat ja asukkaat mukaan lisäämään yhteisöllisyyttä ja ratkomaan elinolojen ongelmia. Hyödynnetään yksilöiden ja yhteisöjen voimavaroja ja vahvuuksia. (hva, kunnat, järjestöt)
- On kehitettävä viranomaisten työtettä demokraattisiin kohtaamisiin, jotta toiminta ei suuntautuisi ylhäältä alaspäin. (kansallinen, hva, kunnat)
- On otettava laajasti käyttöön osallistuvan demokratian menetelmiä, joilla myös haavoittuvassa asemassa olevat kykenevät osallistumaan. (julkishallinto, Sitra, järjestöt)

Sosiaalipalvelut erityisesti

Tarve

Päämäärä

Tavoitetilat

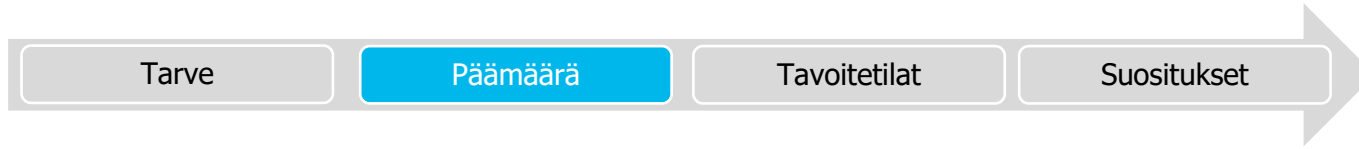
Suosituks

Tarve

Sosiaalihuolto on jäänyt hyvinvointialueilla terveydenhuollon jalkoihin. Se on takamatkalla suhteessa terveydenhuoltoon muun muassa erityispalveluiden kehittämisessä ja porrastuksessa ja kehittämisen ja tutkimuksen rakenteissa ja resursseissa.

soste

Sosiaalihuollon asema terveydenhuollon rinnalla on vahvistunut tasavertaiseksi. Sosiaalihuollon tutkimus ja kehittäminen, suositustoiminta sekä erityispalvelut ja erityisosaaminen ovat lisääntyneet.

Tarve

Päämäärä

Tavoitetilat

Suosituks

Tavoitetilojen teemat

1.

sosiaalihuollon
erityispalvelut ja
erityisosaaminen

2.

sosiaalihuollon TKI-
toiminta

Tarve

Päämäärä

Tavoitetilat

Suositukset

1. Sosiaalihuollon erityispalvelut ja erityisosaaminen

Sosiaalihuollon erityispalvelut, erityisosaaminen ja erikoistumiskoulutus ovat lisääntyneet. Palveluiden porrastus ja eri tilanteissa noudatettava lainsäädäntö ovat selkeitä.

- On kehitettävä sosiaalihuollon erityispalveluita ja palveluiden porrastusta. (hva, YTA-alueet, järjestöt, sosiaalialan osaamiskeskukset)
- On turvattava järjestöjen mahdollisuudet tuottaa ja kehittää edelleen sosiaalihuollon erityispalveluita ja -osaamista.
- (kansallinen, hvat)
- On turvattava ruotsinkieliset erityispalvelut ja järjestöjen mahdollisuudet tuottaa ja kehittää niitä. (kansallinen, hva)
- On kehitettävä sosiaalityön erikoistumiskoulutusta esimerkiksi vammaissosiaalityöhön. (kansallinen)

Tarve

Päämäärä

Tavoitetilat

Suositukset

2. Sosiaalihuollon TKI-toiminta

Sosiaalihuollon TKI-toiminta on vahvistunut niin resursseiltaan kuin rakenteiltaan.

Sosiaalihuoltoon on luotu työn ammattilaisten työn tueksi ja työn läpinäkyvyyden lisäämiseksi suositustoimintaa.

- On taattava riittävät resurssit sosiaalialan osaamiskeskuksille ja sosiaalihuollon kehittämiseksi hyvinvointi- ja YTA-alueilla. (kansallinen, hvat)
- On turvattava järjestöissä tehtävä kehittämistyö. (kansallinen, hvat)
- On kehitettävä pitkäjänteisesti ja systemaattisesti sosiaalihuoltoon tutkimukseen ja alan ja järjestöjen kokemusperäiseen tietoon perustuvaa suositustoimintaa. (kansallinen)
- On lisättävä sosiaalihuollon TKI-resursseja lähemmäs terveydenhuollon vastaavia resursseja. (kansallinen)